

ДИМИТРИС СОТАКИС

ХТЕО САМ ДА КАЖЕМ ДА НАДЕ ИМА, ЈЕР ЖЕЛИМ ДА ЈЕ БУДЕ

Разговор водила и превела Сања Милић

Грчки писац Димитрис Сотакис (1973) објавио је осам романа и једну књигу прича. Његов проза преведена је на француски, италијански, холандски, турски, кинески и румунски језик. Сотакис се и сам бави превођењем и то са кинеског.

На српски су преведени романи *Без даха* (2014) и *Прича о супермаркету* (2018). Док у првом Сотакисовом роману који смо у Србији читали јунак, да би преживео, изнајмљује сопствени стан неидентификованој „фирми” да у њему складишти намештај, иако сâм у том стану и даље „живи”, у *Причи о супермаркету* главни јунак, новинар, пловећи на службени пут доживи бродолом, остаје сам на малом пустом острву где почне да гради самопослугу! Необични сичеи на граници апсурда, суптилни смисао за црни хумор, приповедање о егзистенцијалном несналажењу савременог урбаног човека – неке су од одлика Сотакисове прозе.

Сања Милић: *Зачио се радња романа Прича о супермаркету дешава на малом острву недалеко од Новог Зеланда?*

Димитрис Соџакис: Иако свесно у свом писању увек избегавам да говорим о реалним, конкретним географским местима, у овом случају је то било неопходно, било је потребно да постоји једна реална географска тачка, зато што је требало да се бродоломник нађе на једном месту са кога није било могуће да оде. Решење,

на пример, да то буде у неком од мора у мојој земљи, у Грчкој, није могло да доведе до нечега вредног, уверљивог у току књиге зато што нико не може да остане сакривен на неком острву у Грчкој, сва острва су близу нечега и веома брзо би га нашли. Тако сам после малог истраживања закључио да је једно велико море раскрсница океана недалеко од Новог Зеланда. Јунак романа уопште нема идеју где се нашао после бродолома – да ли у Атлантику, у Тихом океану или близу Индијског океана. Он је изгубљен такоређи нигде. Зато мислим да сам, бирајући близину Новог Зеланда, одабрао право место.

Шта у Ваџем роману симболизује супермаркет, шта све може да значи?

Супермаркет значи... у ствари, не симболизује ништа. Хоћу да кажем да је то у роману заиста самопослуга, нешто што се десило и споља гледано то је парадоксално, изгледа чудно – али шта је реалистичније од жеље савременог човека да поседује, жеље за животом какав никада није успео да живи, покушаја да има нешто опипљиво и да додирујући тај сан гради нову реалност у којој може да живи. Стварни свет јунака романа је изградња супермаркета. Уместо да очајава зато што је доживео бродолом, он је ентузијастичан и жели да почне живот испочетка у бољим условима, да створи себи боље околности.

Ваџ јунак је усамљени бродоломац али има сан. Живимо у њарџмајичном свеју, да ли је ово роман и о наџим сновима?

Тачно, то је права перспектива и повезана је са мојим претходним одговором. Јунак је бродоломац који има сан који га враћа у реални свет. Сви имамо снове који нам се враћају, свеједно да ли су реални или нису. Мислим да сви унутар себе кријемо „бомбу” која је спремна да експлодира, а то је наш сопствени сан који нас чека.

У срјском ѡреводу Приче о супермаркету џлавни јунак се зове Робинзон Човек, да ли је ѡако и у ориџиналу?

Није, није тако...

Да ли Вам се дојдада?

Допада ми се, али то прави један мали неспоразум у односу на моју првобитну намеру у књизи. То ће рећи да када сам писао

књигу уопште нисам имао у виду Дефоовог Робинзона Крусоа. Име које сам ја дао јунаку је Ровирос Човек (Ο Ροβήρος Άνθρωπος). Ровирос је стара верзија једног имена преузетог у грчки језик из енглеског, а Човек треба да одређује нешто наше, нешто нама блиско. Сходно томе српски превод одмах наводи читаоца на претпоставку значења метафоре, нисам то желео, али ако то функционише на српском... На грчком би транскрипција имена Дефоовог јунака била Ровинсонас (Ροβινσώνας), нема никакве везе са Ровиросом.

Ваџ бродоломник Ровирос Човек не жели да га сѣасу. Заџиџо?

Тако је, он не жели да га спасу јер прво чека унутарње, лично достизање катарзе, жели да досегне до сопственог циља, а шта је то – да сам достигне, дође до суштине постојања, да изгради темељ опстанка, да постане аутономни човек пре свега. Када би га спасли, све би постало одређено, условљено, зато не жели да га спасу, бар док не покуша то сам да изгради.

Да ли је Робинзон данас моџућ?

Као прича, или као сам човек у свету?

Као сам човек у свеџу.

Мислим да никада неће бити могућ, никада. Жеља и нада су снаге које му дају да напредује, да се креће. Понекад моји романи делују сасвим измаштано, има и елемената фантастике, али суштински они говоре о нашим животима, о нама као о људским бићима која не могу без других људи. Ни као читалац не волим реализам. Као писац увек полазим од себе, али никад не знам да ли ће ми успети да се то што сам написао тиче и других људи. Када се ти други, читаоци, у томе препознају, знам да сам написао добру књигу.

Хумор је ваџан у роману. Заџиџо?

Верујем да је хумор у књижевности ваџан, хумор је део мене као писца. Хумор је дозвољен свуда, свакој ситуацији можеш да се смејеш. То је могућа тачка гледишта, али не бих рекао да су моје књиге на било који начин шаљиве, иако у себи имају хумора. Тај хумор је више, да тако кажем, филозофска позиција јунака. Знате, ништа није озбиљно, све у једном тренутку може да се прекрене, да се „спусти“.

Да ли сīе се забављали док сīе иписали ову књиџу?

Било је забавно. Није ме много уморила ова књиџа, она је на неки начин завршетак једне фазе у мом раду. *Прича о суйермаркеиу* укључује и заокружује многе елементе из мојих претходних књиџа, завршава једну епоху у мојој књижевности у којој сам био на сигурном, како се код нас каже – „био сам у својој води”.

Колико је конзумеризам – овај Вац роман је ирича и о иоме – иаиолоџија нашег времена?

Да, то је општа одлика нашег времена, није то моје откриће, постоји тај потрошачки вирус и ми сви патимо од тога. Требало би мало да се одмакнемо, да направимо дистанцу, јер не можемо да победимо у тој игри са потрошачким менталитетом и навикама. Наш однос према томе је некад чвршћи, некад опуштенији, али то живимо сваки дан.

Да ли иосиоји веза између овог и Вацег иреиходног романа Без даха?

Да, постоји. Допада ми се питање, интересантно је. Видите, роман *Без даха* био је најуспешнији међу мојих претходних четири или пет књиџа, а све оне говоре о нашој потрази за срећом, за бољим животом који у ствари само саботирамо, не можемо да достигнемо то што желимо. Стално себи постављамо нове циљеве до којих не стижемо просипајући тек помужено млеко, како се, ако се не варам, и код вас каже. Има везе и зато што је моје прво становиште било да смо сви ми људи који никада неће постићи све што желе, све чему теже.

Има ли везе између онога шиио Ви иициеи и филмова редишеља Вацег генерације какви су Јорџос Лантимос (филмови Очњак, Алпи, Јастог, Миљеница...) или Аишина Рахил Цанџари (филм Атенберг)?

Ми јесмо иста генерација, исте ствари су током одрастања у Грчкој утицале на нас, иста друштвена ситуација, иста уметност, исти страхови. Сигурно је да постоје неке везе, али ја мислим да нема неке видљиве везе међу нашим делима, мада ме у Грчкој новинари често питају да ли бих дао своје књиџе да се напише сценарио за Лантимоса, зашто да не, али свесна, директна веза не постоји.

И Причу о супермаркету и роман Без даха чийаоци у инострансїву честїо ѿвезују са зрчком економском кризом, шїїа ви кажешїе на ѿо?

Карактеристика мојих дела је да се обраћају читаоцима ове планете, описују становнике великих урбаних центара, значи не ради се о јунацима који су везани за своју географију, него се у суштини ради о судбини појединаца чије су животне муке сличне у читавом свету.

Нама се чини када чийамо да има везе...

Свакако то није била моја намера. Када сам почињао да пишеш роман *Без даха* нисам имао на уму никакву спољашњу кризу, то је више некаква лична референца, више се ради о личном безизлазу на који сам фокусирао читаву радњу романа. Али, наравно, писац који делује у тим околностима неминовно осликава и ту кризу иако му то, као у мом случају, није била намера, криза је нашла свој пут кроз текст.

Колико свесно реферишешїе не само на Кафку, шїїо критичари честїо ѿомињу, већ и на Камїја и Бекешїа, на књижевностї аїсурда?

Не покушавам свесно да унесем те елементе о којима говоре критичари, поготово не реминисценције на Кафкина дела, али свакако писац не може да пренебрегне утицаје из једне тако велике традиције каква је европска књижевна традиција. Неминовно је да се јављају утицаји и у мом делу и то разумем као велики комплимент, с обзиром на то да су то заиста велики писци. Дакле, свесно не, али можда подсвесно постоје утицаји који избијају првенствено у атмосфери.

У роману Без даха злавни јунак ѿише ѿексї „Проба”, он је вицезначан. Како бисмо можели да га разумемо, како сїїе Ви желели да га разумемо?

Хвала Вам што скрећете пажњу на тај завршни део романа, мени је то омиљени део. Текст је написан пре остатка књиге и помало је лиричан, то јест то је лирски осврт на читаву ту ситуацију, на тему романа. Све што радимо у животу радимо да би нам се то вишеструко вратило и да бисмо га упутили тамо где бисмо хтели да се нађе наш живот. Све моје књиге говоре о томе како настојимо да побегнемо од свог личног живота покушавајући да га дру-

гачије „одиграмо”. И у читавом том процесу ми заборављамо да заиста живимо свој живот. Значи управо је то био циљ, да се направи нека лирска референца на читав тај роман.

Да ли бисте се сагласили ако бисмо Ваце романе које смо до сада читали, посебно роман Без даха, одредили као негaтивне утoпије?

Слажем се да то јесте негативна утопија, али у симболичком смислу и живот је такав. Хоћу да кажем да суштински ми губимо садашњост управо одлажући живот. Парадоксално, желео сам да роман *Без даха* буде пун наде и светлости, ако боље погледате он то и јесте. Хоћу да кажем да треба искористити живот не у смислу латинске пословице „ухвати дан” (*carpe diem*), већ у смислу да заиста не треба да одлажемо живот, јер он неизбежно измиче и зато га треба проживети.

Има ли наде?

Постоји нада, управо наш живот има тај волунтаристички део. Хтео сам да кажем да наде има, јер желим да је буде.